

1. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. Відомості Верховної Ради. 2001. № 30. Ст. 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.
2. Стратегія Ради Європи з прав дитини (2016–2021) від 02.03.2016. URL: http://www.nsj.gov.ua/files/147679858320161003101948_CoE%20Strategy%20on%20children_ukr-1.pdf
3. Ведяхін В. М., Шубіна Т. Б. Захист прав як правова категорія. Правознавство. 1998. № 1. С. 69-76.
4. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. Ст. 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.

Ольга КУЛІНІЧ

доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Демократичні перетворення у суспільстві та державі неможливі без довіри інститутів громадянського суспільства до органів публічної влади. Чинниками, які стримують розвиток України сьогодні є відсутність відкритого діалогу з представниками влади, низький рівень готовності громадськості до активної участі у прийнятті найбільш важливих рішень щодо розв'язання проблем загальнодержавного та місцевого значення. Подолання зазначених проблем – фундаментально важливе завдання у площині формування інформаційної прозорості та відкритості органів публічної влади, розвитку відповідних компетенцій щодо використання сучасних інструментів демократії, налагодження взаємодії між громадами та представниками влади як регуляторами суспільних відносин.

Окремі аспекти відкритості, прозорості та гласності в контексті транспарентності у діяльності органів публічної влади досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: С. Авак'ян, В. Авер'янов, О. Андрійко, Е. Афонін, Ю. Барабаш, Т. Блентон, Дж. Бохман, В. Бринцев, С. Вітвіцький, Ю. Габермас, М. Грімес, Р. Даль, А. Джагарян, В. Гаращук, Н. Гудима, Б. Ебзеєв, М. Івонін, В. Кабишев, Д. Кауфманн, С. Ківалов, Дж. Кін, А. Колодій, В. Комаровський, О. Крет, О. Кутафін, В. Лучін, Р. Лоурі, П. Манченко, Л. Наливайко, О. Овсяннікова, О. Петришин, Г. Пізіна, П. Рабінович, О. Суший, В. Тацій, Ю. Тихомиров, Д. Хамфрі, В. Шаповал та ін.

Відкритість влади є двостороннім процесом. З одного боку, її запорукою є існування суспільного запиту на отримання об'єктивної та вичерпної інформації про діяльність владних органів, активна позиція громадянського суспільства щодо державної влади. З іншого – рівень відкритості визначається реальною діяльністю конкретних органів публічної влади з метою якомога кращого інформування громадськості про свою роботу, одним з чинників чого є бажання влади легітимізувати себе [1, с. 125]. Важливо наголосити, що відкритість як один із фундаментальних принципів роботи органів публічної влади розглядається у сучасній науці разом із принципом транспарентності.

Однак, розуміння «транспарентності» розглядається вченими неоднаково. Перш за все, у зв'язку з правом громадян на доступ до інформації про діяльність органів державної влади. Крім того, у теорії права сформувався науковий підхід, відповідно до якого принцип транспарентності ототожнюють із принципами гласності, прозорості та відкритості, які разом розглядаються, як синонімічні поняття, наділені єдиним змістом [5, с. 130]. З іншого боку, існує третя група вчених, які вважають, що «транспарентність» є більш ширшою за змістом та об'єднує в собі такі категорії, як «прозорість», «відкритість», «гласність», «публічність», «право доступу до публічної інформації», «підзвітність» та інші. Також існує ряд науковців, які розглядають прозорість, відкритість та гласність як окремі, не тотожні поняття, а до категорії транспарентності не звертаються взагалі [3, с. 30]. На нашу думку, така наукова невизначеність стримує процес реалізації принципу транспарентності в органах публічної влади. Виходячи із такого розуміння категорії транспарентності, необхідно зауважити, що всі її органічні складові взаємопов'язані між собою.

На нашу думку, транспарентність органів публічного управління слід розглядати як

багатогранну характеристику ефективного функціонування органів публічної влади. Транспарентність органів публічної влади є якісною характеристикою їх діяльності, що базується на трьох основних елементах – відкритості, прозорості та доступності, які у взаємозв'язку визначають інтегративний зміст досліджуваного поняття.

За систематизацією Л. Наливайко до ознак транспарентності можна віднести: пріоритет транспарентності над закритістю; невід'ємний взаємозв'язок транспарентності і верховенства права; повнота інформації; своєчасність її отримання; реальна можливість громадян впливати на те чи інше рішення; цілісність інформації [4]. Як інструмент демократії, транспарентність є способом забезпечення рівності прав на інформацію, участі в суспільно-політичному житті суспільства, контролю громадян щодо органів влади і управління, розвитку громадянського суспільства. Умови, принципи та правила використання транспарентності як інструмента демократії повинні чітко регламентуватися законодавством.

Правовий режим транспарентності передбачає не просто відкритість і доступність соціально значущої інформації, а також участь інститутів громадянського суспільства та бізнес-структур в управлінні та контролі органів публічної влади з боку суспільства [2, с. 44]. Тобто інформаційна відкритість влади, частиною якої є доступність інформації про діяльність органів влади, поглинається поняттям транспарентності.

Значна частина нормативно-правових актів, що регулюють питання відкритості, присвячена переважно питанням доступу до інформації про діяльність органів публічної влади або інформаційної відкритості, що є лише одним з елементів відкритості системи влади в Україні.

Значення нормативного складника відкритості дуже важливе, оскільки розв'язати вузол проблем, пов'язаних із відкритістю влади, можна лише створивши відповідні законодавчі підстави. Особливо актуально це для суспільства, в якому традиції демократизму досі в стадії формування. Тобто нагальною є потреба в унормуванні правових відносин владних інституцій, представників публічної влади і громадськості [6, с. 142]. В Україні нині недостатня юридична база для втілення принципу відкритості в діяльність органів публічної влади, відсутній закон, який би повною мірою регламентував відкритість у діяльності цих органів. Але не можна говорити про повну відсутність будь-яких правових норм. Крім інформування громадськості про поточну діяльність органів публічної влади, важливим аспектом у контексті забезпечення більшої відкритості влади слід вважати пропагування тих чи інших політичних рішень, їх широке роз'яснення та аргументування через засоби масової інформації або інші засоби комунікації. Громадяни можуть знайомитися з текстами нормативно-правових актів, інших рішень органів публічної влади, а також розуміти мотиви їхнього ухвалення, що позитивно впливає на зростання рівня довіри до влади.

Отже, ефективне державне управління забезпечується діяльністю всіх органів влади, але особлива, провідна роль у сфері поставлених перед державою завдань відводиться органам публічної влади, їх відкритості, прозорості, транспарентності, ефективності. Запровадження принципу транспарентності у діяльності органів публічної влади займає одне із ключових місць серед сучасних принципів організації та функціонування влади, однак його ефективна реалізація залежить від якісного нормативно-правового регулювання.

1. Горбата Л. П. Інформаційна відкритість як принцип діяльності органів публічної влади. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 3. С. 125-130.

2. Єсімов С. С., Бондаренко В. А. Транспарентність як принцип діяльності органів публічного управління в умовах використання інформаційних технологій. *Соціально-правові студії*. 2018. Вип. 1. С. 42-49.

3. Комарова К., Ковальчук Н. Ключові принципи забезпечення транспарентності в діяльності органів місцевого самоврядування. *Аспекти публічного управління*. 2021. № 2. С. 29-34.

4. Наливайко Л., Романов М. Поняття та ознаки транспарентності в контексті євроінтеграції. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archi ve/2016/5/6.pdf>.

5. Пилаєва В. М. Наукові підходи щодо визначення принципу транспарентності в діяльності органів виконавчої влади у вітчизняній науці адміністративного права. *Право і суспільство*. 2016. № 2. С. 129-132.

6. Терещук Г. Реалізація принципу транспарентності в роботі органів місцевого самоврядування. *Підприємство, господарство і право*. 2018. № 5. С. 141-145.